

Slovenski Pravniki.

Leto XXVIII.

V Ljubljani, 15. februarja 1912.

Štev. 2.

K reformi odvetniškega in notarskega reda.

Pravosodni minister je torej predložil poslanski zbornici načrt zakonov, s katerima naj se uvedeta nov o d v e t n i š k i red in nov n o t a r s k i red. Obenem je predložil kratek načrt zakona zoper zakotno pisaštvo. Pri tej reformi odvetniškega in notarskega prava ne gre za temeljne preosnove, nego bolj za popolnitev dosedanjega in za zakonito rešitev mnogih vprašanj, ki so bila, nekatera zelo važna, doslej na tem polju sporna. Obadva načrta se naslanjata na predloge stanovskih korporacij in na mnenja sodišč, eden kakor drugi ustrezata v marsičem izražanim željam odvetniškega, odnosno notarskega stanu, v drugem jih pa tudi ne upoštevata. Ta reforma je v pravnem, socijalnem in materijalnem pogledu prevažna in pričakovati je, da se bodo napram njej pojavljala od strokovnih strani še prav različna stališča in mnenja. Nastopne vrstice imajo le namen, označiti na kratko važnejše določbe in izpremembe, ki jih vlada predlaga glede odvetniškega in notarskega reda.

I. Odvetniški red.

Načrt šteje 106 paragrafov, ki obsegajo predmete takozvanega ožjega odvetniškega reda (zakon od 6. julija 1868 drž. zak. 96) in obenem disciplinarni statut za odvetnike in odvetniške kandidate (zakon od 1. aprila 1872 drž. zak. 40) ter uvodoma VI členov, v katerih so naštetih zakoni in naredbe, ki naj se premené, odnosno razveljavijo. Urejena je tvarina v naslednje oddelke: I. Pridobitev odvetništva. II. Odvetniški kandidatje. III. Pravice in dolžnosti odvetnikov. IV. Prenehanje odvetništva. V. Odvetniška zbornica. VI. Nadzorstveno in disciplinarno pravo. VII. Disciplinarni svet. VIII. Disciplinarno postopanje. IX. Pravni pomočki proti sklepom in razsodilom disciplinarnega sveta. X. Odvetniški disciplinarni sveti pri vrhovnem sodišču. XI. Izvršitev kazni in ukrepov v disciplinarnem postopanju. XII. Obnova disciplinarnega postopanja.

Predpisi za pridobitev odvetništva ostanejo tudi v bodoče bistveno isti. Odvetništvo bodi tudi poslej svobodno, torej nezavisno od imenovanja in tudi od mehanične omejitve števila odvetnikov. Načrt je torej pristal na stališče večine odvetnikov, toda, kakor kažejo motivi, »contre coeur«. Pridejane so mu statistične tabele, ki izpričujejo, da za vso državo narašča število odvetnikov hitreje, nego prebivalstvo. Najvišje število prebivalcev, ki spada na enega odvetnika, kaže vedno k r a n j s k a dežela, in sicer leta 1890: 23.759, leta 1900: 14.115 in leta 1910 le še 12.501 prebivalcev. Najmanj prebivalcev pa pride na enega odvetnika na Nižeavstrijskem, in sicer za l. 1890: 3147, za l. 1900: 2778, a za l. 1910: 2666.

Pri vpisovanju odvetnikov in odvetniških kandidatov bode poslej rešiti tudi vprašanje, ali je dotičnik v r e d e n o s e b n e g a z a u p a n j a. To pravico so si zbornice že sedaj lastile v interesu stanovske časti in strank, toda ne vedno brez ugovora. Odločbo zastran zaupanja prepušča načrt disciplinarnemu svetu. Dvomi se, da bi določila o tej važni točki dajala dovolj varnosti prositeljem.

Namesto sedanjega o d v e t n i š k e g a i z p i t a stopi sodniški izpit, ki naj sploh kakor enotni justični izpit velja za vse praktične pravosodne poklice (za sodništvo, odvetništvo in notarstvo). O d v e t n i š k a prisega se ne bo več polagala pri nadsodišču, ampak v roke zborničnega predsednika.

Sedanja določba (§ 6 odvet. reda), da je sodnika, ki je pet let služboval pri sodnem dvoru kot svetnik z glasovalno pravico, vpisati v odvetniški imenik, četudi ni izpolnil občnih zahtev za izvrševanje odvetništva — odpade. Ta prememba izpolnjuje toplo željo odvetnikov. Saj je še v živem spominu konflikt med odvetniško zbornico v Spljitu in vrhovnim sodiščem, ko je le-to zaukazalo vpis vpokojenega, ne povsem nepoporečenega sodnega svetnika; imenovanje zbornice odbor pa se je branil to storiti in je zaradi tega ob soglasnem protestu vsega avstrijskega odvetništva celo prišel v nevarnost, da se proti njemu uvede — disciplinarna preiskava. Take neprijetne primere torej onemogočuje novi načrt. Potem bo tudi ostala pozabljena relikvija, četudi iz najnovejšega časa, namreč plenisimarna odločba vrhovnega sodišča pod št. 194 judikatne knjige, da odvetniški zbornici ne pristoja občna in neomejena pravica raziskavati, ali so zaupanja vredni sodniki, ki na podstavi §-a 6 odvet. reda zahtevajo vpis, in da tudi nima pravice, brigati se za fizično usposobljenost takšnega sodniškega prositelja.

Sedemletna doba pripravljanja za odvetništvo ostane tudi še zanaprej — proti važnim pomislekom iz stanovskih krogov samih. Načrt je obdržal dosedanjo dobo očitvidno zaradi tega, ker je odvetniški stan prenapolnjen in torej ne kaže ustvarjati olajšav za pristop k odvetništvu. Novi predpisi so tu za večje garancije, da se praksa odvetniških kandidatov vrši bolj intenzivno, osobito pa ne, kakor često po večjih mestih, navidezno. Odvetniški kandidati bodo s temi predpisi javaljne zadovoljni; tudi se ni vsprejel njih predlog, da bi se ustanovilo svoje zakonito zastopstvo za kontrolo pripravljalne prakse in varovanje gospodarskih koristi od njihove strani, ali da bi se jim dalo posebno zastopstvo v odvetniških odborih.

Velike praktične vrednosti je zlasti za odvetnike po večjih mestih, da se bo mogel odvetnik dati zastopati po svojih pisarniških uradnikih skoraj pri vseh narokih v izvršilnem postopanju, pa tudi v posameznih večjih krajih, katere določi naredba, pri prvih narokih. Da bo ta reforma tudi v prilog stališču pisarniških uradnikov, je jasno, a na drugi strani z njo najbrže ne bodo zadovoljni odvetniški kandidati, tudi s stališča pripravljalne prakse ne.

Zakonite določbe o izključnih pravicah odvetnikov se v načrtu toliko izpopolnjujejo, da se med njimi navaja tudi pravno svetovanje po poklicu. Drugače ostanejo odvetnikom pridržane v bistvu iste pravice, kakor doslej. Proti poseganju v njih sfero se obrača istočasno predloženi zakon zoper z akotno p i s a š t v o, po katerem se bo neupravičeno, obrtoma izvrševano zastopanje in vlaganje spisov pri sodiščih in upravnih oblastvih kaznovalo za navadni prestopok.

V načrt je tudi izrecno vsprejeto načelo o d v e t n i š k e i m u n i t e t e v tem zmislu, da odvetnik za izjave, ki jih stori v izvrševanju svojega poklica, ni kazenskopravno odgovoren. Ta važna pravica pa ne velja za izjave, ki se store očitvidno proti boljši vednosti ali ki imajo žaljiv značaj ali pa niso v nobeni zvezi z dotičnim pravnim slučajem. S to imuniteto se pa posebno ne zlagajo nekatere določbe civilnopravnega reda o sejni »policiji«, ki jo včasih sodišče v svoji lastni stvari izvršuje proti odvetnikom.

Glede odvetniških stroškov uvaja načrt nekatera nova, jako potrebna določila. Sedaj mora odvetnik nepripoznani svoj ekspenzar v največ slučajih dati sodno odmeriti, šele potem ga sme proti klijentu vtožiti. Na slabšem je torej, kakor vsakdo drug, ki svoj

zaslužek lahko takoj sodnim potom izterjuje. Načrt končno odpravlja ovinke po prastarem dvornem dekretu od 4. oktobra 1833 zb. pr. zak. št. 2633, ki je celo še v moderni civilnopravdni red vsprejet. Le prostovoljno bosta lahko odvetnik, kakor tudi stranka dala v bodoče stroške odmeriti in za ta primer je predpisano novo postopanje.

Zakonito retencijsko pravico odvetnika, ki velja ta čas zgolj za gotovino, razteza načrt tudi na vrednostne papirje. Nadalje bo odvetnik dolžan, položiti obdržano gotovino v sodno shrambo le tedaj, kadar bo vidno, da zavlačuje zakonite korake za uveljavljenje svoje terjatve. Tudi je določeno, da se stroški stranke, ki zmaga v pravdi, ne bodo njej sami pripoznali, nego njenemu odvetniku, če bo to zahteval. Doslej je bilo možno in se je v praksi večkrat pripetilo, da odvetnik, zaupajoč svoji stranki in računajoč z gotovim uspehom pravde in s solventnostjo nasprotnika, ni zahteval predujma, pa je potem prišel ob svoj zaslužek, ker je njegova stranka prisojene jej stroške sama »pobasala«, sploh z njimi razpolagala ali pa si jih morala pustiti odvzeti eksekucijskim potom. Z novo določbo bo torej pošteni zaslužek odvetnika zavarovan in odtegnen zlorabi.

Stalna delegacija odvetniških zbornic, ki je bila doslej prosta stanovska združba in se je radi svojega delovanja, osobito tudi glede na reformo odvetniškega prava priznavala za organ vsega odvetništva, dobila je v načrtu še posebno priznanje s tem, da bo zakonita korporacija za »skupno varstvo pravic in interesov odvetniškega stanu«. —

Mnogo važnih preustrojb kaže načrt na polju disciplinarnega prava, zlasti pa postopanja. Spremenjen je zistem kazni, globe proti odvetnikom so zvišane od 3000 na 5000 K, globe proti kandidatom pa znižane na 500 K. Da disciplinarni svet ni primoran izreči strožje kazni, ako dvomi, da obdolženec ne bo hotel plačati, je za slučaj neizterljivosti preskrbljeno z nadomestno kaznijo. Pripozna se za bodočnost z astaranje preganjanja zaradi disciplinarnega pregreška, razun v slučajih, ko bi se moralo izreči črtanje iz imenika. V državnem osnovnem zakonu zajamčena imuniteta poslancev, ki so odvetniki, velja tudi za to disciplinarno postopanje. Priče bodo morale pred preiskovalnim komisarjem in razpravljalnim senatom disciplinarnega sveta govoriti resnico tako, kakor pred sodiščem; vendar pa je ta določba le

začasna in pride na njeno mesto posebni predpis novega kazenskega zakona. Dolžnost pričevanja pa velja samo za osebe, ki spadajo k odvetniškemu stanu. Preiskovalni komisar in zbornični pravdnik sta lahko navzočna pri sodnem zaslišanju prič.

Pravica pritožbe proti razsodilom disciplinarnega sveta se razširi, da velja tudi za ukor in da pristoja, če obdolženec umre, tudi njegovim svojcem. Dopustna bo tudi postavitev v prejšnji stan zoper zamudo rokū za pritožbe.

Posebno novo je, da bode disciplinarni svet vrhovnega sodišča odločal o disciplinarnih stvareh odvetniških zanjaprej sodelovanjem odvetnikov. Prisedniki v tem senatu bodo na polovico svetniki vrhovnega sodišča, na polovico pa odvetniški sodniki. Le-te volijo odvetniške zbornice, ki štejejo najmanj 30 članov, za vsakih šest let. Manjše zbornice se lahko v to svrho pridružijo večjim. Odvetniška zbornica za Češko izvoli štiri, nižjeavstrijska pa jih bo imela šest, da bo kdo izmed dunajskih mogel za vsak slučaj nadomeščati kakega vnanjega odvetniškega sodnika. K ustni prizivni razpravi je po možnosti privzemati odvetniške sodnike iz tiste zbornice, h kateri pripada obdolženec. Poleg tega je pri sestavi senata gledati na to, da je v vsakem senatu dovolj sodnikov, ki so popolnoma zmožni jezika, v katerem se je vršila razprava pred disciplinarnim svetom.

Glede obnove postopanja se sklicuje današnji disciplinarni red na kazenskopravdni red; v načrtu je obnova posebej uravnana in zelo liberalno razširjena, predlog za obnovo pristoja tudi svojcem umrlega obdolženca.

II. Notarski red.

Načrt obsega XII členov in 228 paragrafov. Razdeljen je na naslednja poglavja: I. Delokrog notarjev. II. Podelitev in prenehanje notarskega urada. III. Notariatska kavcija. IV. Občni predpisi za uradovanje notarjev. V. Posebni predpisi za uradovanje notarjev (4 oddelki). VI. Ravnanje s hranjenimi akti in vodstvo seznamov. VII. Oddaja in hramba aktov v sodni registraturi. VIII. Notarski kandidatje, namestniki in uradni upravniki. IX. Zbori notarjev in notarske zbornice. X. Nadzorstvo nad notarji in notarskimi zbornicami. XI. Kazni za kršenja dolžnosti. XII. Uporaba notarjev za sodne komisarje. XIII. Pristojbine notarjev.

Tudi poslej ostane notariat poseben pravniški poklic v dose-danji obliki. Odklonili so se vsi nasveti, kakor, da naj se notariat združi z odvetništvom, ali da naj se podržavi in njegov delokrog prenese na sodišča.

Avstrijski notariat obsega troje glavnih opravičnih skupin: uradni delokrog, področje po poklicu in sodni komisariat. V uradni delokrog spadajo tista, notarjem izključno prideljena opravila, katera izvršuje notar kakor javno poverjeni, od države postavljeni organ. V področju, ki ga določa poklic, je notar prosto voljeni zastopnik in zaupnik prebivalstva. V sodnem komisariatu pa nastopa notar kakor pomožni organ in odposlanec sodišč. Ta do sedanji delokrog notariata je pripoznan tudi v načrtu brez bistene spremembe.

Načrt stoji na stališču, da ima javno posvedočenje veliko vrednost za varnost pravnega prometa in je skuša razširiti s tem, da uvaja nove oblike, odnosno da olajšuje formalnosti, ne da bi obenem razširil dolžnost notarske posvedočbe. Število onih pravnih poslov, glede katerih se lahko napravljajo izvršljivi notarski akti, je pomnoženo, istotako število dejstev in dogodkov, ki jih za more notar posvedočiti. Dopuščajo se takozvani breve akti in sestava notarskih aktov med odsotnimi. Poslovanje notarjev bodi bolj preprosto, ker se odstranijo vse nepotrebne formalnosti; notarska listina ne bo imela več dose danje okorne oblike, ampak bo v tem pogledu podobna zasebnim listinam, sploh takšna, kakor zahteva pravni promet. Med drugim olajšuje načrt ugotovitev osebne identitete, tudi ženske bodo lahko identitetne in solenitetne priče. Odredbe za slučaj smrti pred notarjem dobe preprostejšo obliko.

Področje notarjevo iz poklica je določeno bistveno tako, kakor v sedaj veljavnem notarskem redu. Notarji imajo pravico, poklicema sestavljati zasebne listine in vloge za oblastva, pa tudi zastopati stranke pred sodišči v izvenspornem postopanju ter pred upravnimi oblastvi. Toda kar se tiče pravice zastopanja v spornih in izvršilnih stvareh, je to v načrtu bolj natančno določeno, nego doslej. Samo na deželi v krajih, kjer ne uradujeta vsaj dva odvetnika, naj sme notar zastopati poklicema tudi v spornih in izvršilnih slučajih pri sodišču svojega uradnega sedeža. To je srednja pot med strujama, ki jo vsak za-se zastopata oba udeležena stanova. Notarji zahtevajo razširjenje, odvetniki pa utesnitev ali odpravo te izjemne notarske pravice. Motivi načrta pobijajo ugovore

od odvetniške strani, češ, zastopanje po različnih pravnih zastopnikih na prvi in na višjih inštancah ni smotreno in le podraži postopanje; notar nima potrebne praktične izobrazbe in sposobnosti za zastopanje v spornih stvareh. Nadalje je notarjem, ki sicer zanje ne veljajo navedeni pogoji, da bi smeli zastopati v spornih in izvršilnih stvareh, vendar še pridržana pravica, pravna zastopstva prevzemati od slučaja do slučaja (gelegentlich, fallweise). Lahko ima namreč, pravijo motivi, notar vsled posebnih osebnih ozirov važen interes pri tem, da v posamnem slučaju, ko ni predpisano zastopanje po odvetniku, sme zastopati sporno stranko. Izključen je notar od zastopanja sploh v stvari, v kateri je isti notar imel opraviti, če gre spor za to opravilo ali za dogovor, ki se je bil pri njem sklenil.

Sodni komisarjat notarjev ostane v dosedanji obliki in v dosedanjem obsegu. Načrt je na stališču, da je treba reformo te institucije pridržati za čas, ko se najbrže preustroji izvensporno postopanje. Tako torej se bodo še vbodoče praviloma vse smrtonice in zapuščinske razprave, ki se pripete na sedežu sodnih dvorov, odkazovale notarjem kakor sodnim komisarjem, da jih obdelajo za sodišče. V vseh drugih slučajih se ta opravila porazdele med sodišča ter notarje in bodi pri tem merodajno, ali je odkaz notarju glede na premoženje zapuščine in opravila sodišča udeležencem na korist in ali tozadevni stroški niso zanje preveliki. Pravosodni minister imej pravico, da to porazdelitev uravna posebej glede na krajevne razmere različnih krajev in sodnih okolišev po načelih, v zakonu izraženih.

Glede stanovske ustave predlaga načrt nekaj važnih prememb. Sedaž predpisana pripravljalna služba notarskega kandidata in zastareli notarski izpit ne ustrezata že davno več novim razmeram in pravnemu napredku. Zato načrt predlaga za pripravljalno dobo eno leto več in priliko k boljši izobrazbi. Kandidat imej glede enega dela prakse večjo izbero. Namesto notarskega izpita naj stopi sodniški izpit, pri katerem se že po dosedanjih določilih jemlje lahko ozir na posebnosti notarskega in zastopniškega poklica. S premenjeno prakso in z enotnim izpitom se tudi doseže lažji prestop k drugim jurističnim poklicem.

Delokrog notarskih zbornic in kolegijev ostane neizpremenjen. Dosedanja stanovska organizacija pa se razvije

toliko, da se notarskim kandidatom pripusti delež pri upravi stanovskih zadev in da se zakonito pripozna zbor odposlancev avstrijskih notarskih zbornic, ki je imel doslej le poluradni značaj in stal izven zakonite stanovske organizacije. Notarski kandidatje naj se po svojih zaupnikih udeležujejo posvetovanja in odločanja zbornic ter koleg'jev v tistih rečeh, ki se dotikajo interesov posameznika in skupnosti kandidatov. Zbor odposlancev notarskih zbornic pa je določen, da se posvetuje o skupnih stanovskih interesih in o rečeh zakonodavstva.

Disciplinarno pravo je skoraj povsem predelano. Načrt je odpravil marsikatero nejasnost v sedanjem disciplinarnem pravu za notarje, je dopolnil nedostatne določbe v postopanju proti notarskim kandidatom, ustregel želji notarjev, da se pripuste k soodločevanju v disciplinarnih rečeh proti stanovskim članom, in konečno postavil nove določbe, kakoršne se pripravljajo tudi za disciplinarno pravo sodnikov. Notarski kandidati, ki stoje sedaj pod redovno oblastjo zbornic, pridejo tudi pod disciplinarno pravo. Disciplinarni senat prve in druge inštanice bo sestavljen iz treh državnih sodnikov in dveh notarskih sodnikov, ki so ju izvolile notarske zbornice. V zistemu disciplinarnih kazni za notarje je ta prememba, da se največja denarna kazen zviša od 1000 kron na 5000 kron, deloma zato, ker je vrednost denarja padla, pa tudi zato, da je možno stopnjevanje, predno se izreče težko kazen z ustavitvijo uradovanja. Disciplinarne kazni za notarske kandidate so slično urejene kakor za notarje, a največja denarna kazen znaša le 500 kron, odnosno 1000 kron, če se je kandidat službeno pregrešil kakor namestnik notarjev. Zastaranje in obnova postopanja je urejeno po vzgledu načrta za zakon o sodniški službi.

Glede notarskih pristojbin za uradna opravila, za sestavo zasebnih listin in za sodnokomisijske posle vsebuje načrt le vodilna načela. Justični minister naj ima pravico, da za vsa ta opravila določi tarife, ki so lahko različni za gotove skupine krajev, namesto da bi se s temi spremenljivimi rečmi bavilo zakonodavstvo. Načrtu je že pridejan načrt takšne naredbe justičnega ministra za notarske posle, razun za sodnokomisijske, toda le neobvezno in samo zaradi orientacije, kakšne pristojbine da se namepravajo določiti naredbenim potom.

